

Kõnelus

Ülo Lillmaa: Piat julgõma!

Umal aol märgotõdi, õt Setomaal, koh pallo mõtsa, sünnüs kapitalistliku Eesti oludõh naid puidufirmasid nigu siini...

A olõ-i vist nii lannü? Ku ma taha laskõ hindäle punnlau-da lõigata, sis tiiäki-i Meremäe vallah säänest kotust, koh tuud tetäs.

Ülo Lillmaa: Mõts om otsas. Puiduga olõ-i midägi hõisata. Oll mõts, a inämp olõ-õi. Esiki vinne aigu hoit Eesti inemine umma puud-puitu kokko roh-kõmp ku nüüd.

metallist osasid. Tõõnõ firma pand kokko rõivakauplustõ sisustust: riuli', varna', kapikõsõ ja ratastõl kaubariiu'ja muu. Tuud kutsutas – allhange.

Toodang lätt Skandinaavia-maadõhõ.

Tavalisõst teenustüüst siin rahvavaesõh kandih är ei elä'.

Katõkese nüüd väiga pallõ küll ei jovva?

Ülo Lillmaa: Jah. A Obinitsa kandih om tüümeeste valik väikene. Säänest rahvast, kes tüüd

Ettevõtja Ülo Lillmaa ja ta poeg Timo on äsja koju jõudnud Väimela uulast. Nii et pildiparaat sai avaneda üsna hilja õhtul.

Ilmar Vananurme foto

Tuuperäst tei' Sa uma metallifirma – OÜ Seto Metall. Sa olõt julgõ miis, selle õt ku Setomaal viil mõni puu kasuma om jäänü', sis ravvamaaki olõ-i üldse!

Ülo Lillmaa: Piat julgõma. Tüüd om vajja tetä. Praegu tüütämi-tegutsõmi vele Orvoga katõkese.

Midä Seto Metall tege?

Ülo Lillmaa: Mi teemi mitte peris valmis asjo, a töösõlõ, suurõlõ firmalõ valmisasja jaos

tahas rabada, om siinkandih vähäs jäänü.

A ku õks midägi tiit, sis midägi ka saat.

Ettevõtjit siin vallah jalaga segädä küll olõ-i?

Ülo Lillmaa: Mõni saekaatri. Mõni suurtonik. Paar mahe-tonikku. Sääntsit õkva käega-kumbitavat toodangut andvit ettevõtiti hulga joht olõ-i.

(Ülo Lillmaaga Obinitsah kõnõli Ilmar Vananurm)

Eesti Äiksevaatlajate Võrk ootab huvilisi!

Äikest esineb Eestis aastaringset, kuid kõige sagedasemat on tugevad piksehood ja nendega kaasnevad ohtlikud nähtused siiski soojal poolaastal, eriti suvekuudel. Ehkki suured rahesajud, tugevad tormi-iiid ning keeristormid leiavad sageli kajastamist nii kohalikus kui üleriigilises ajakirjanduses, puudub juba aastakümneid süsteem info kogumiseks äikse, ohtlike nähtuste ja nende tekitatud kahjustuste kohta. Info on aga vajalik, hindamaks äiksenähtuste esinemissagedust ja nende tekitatud kahjustuste ulatust erinevates piirkondades. Kokkuvõttes võib see olla abiks ekstreemsete nähtuste detailsemale uurimisele ning prognoosimisele.

Seejärel on Tartu Ülikooli geograafiasstituudi tudeng Sven-Erik Enno koostõõs TÜ Geograafia Instituudiga algatanud uue üleriigilise äikse-

vaatluste projekti, kus on oodatud osalema kõik ilma- ja loodushuvilised sõltumata vanusest. Vaatlajate ülesandeks on äiksete ja nendega kaasnevate ohtlike nähtuste ning kahjustuste registreerimine oma kodukohas.

Äiksevaatluste teostamine annab igale loodushuvilistele võimaluse osaleda teaduslikult olulise ja vajaliku info kogumises. Kõik, kes soovivad äiksevaatlustes osaleda, saavad oma nõusolekust teatada 15. märtsini 2006 aadressil Sven-Erik Enno, Tartu Ülikooli Geograafia Instituut, Vanemuise 46-326, Tartu, 51014 või e-mailiga aadressil seenno@ut.ee. Internetis saab loodava vaatlusvõrgu kohta infot ka aadressilt <http://zone.ee/funnelcloud/aiksevaatlus.htm>.

Ootame aktiivset osavõttu nii täiskasvanute kui kooliõpilaste seas!

Kirjaread

Marurahvuslase kirja kohta

(Vastuseks „Setomaas“ nr.1/2006 lk. 7 ilmunud erakirjale)

Olen sündinud ja kasvanud Kesk-Eestis Jõgevamaal. See kant sobis ka paljudele setodele, kes kolhooside algaastail perede kaupa end asumisele pidid määrama. See oli neile väga raske samm. Aga nad tulid ja olid väga tublid töönimesed.

Ah et enamus eestlasi vih-

kab setosid? Ärme ikka peame ennast nii vaprateks ja ilusateks! Neid inimesi, kes Teiega ühte meelt (tundub, et Teil on kaasamõtlejaid), kutsun mõistusele.

Eestlastena peaksime hoopis setodega koostööd tegema ning kaitsma Tartu rahulepin-

gu järgi paika pandud territooriumi, Eesti tervikkust, mille eest meie isad-esiisad võitlesid ja verd valasid.

Siis võiksime eestluse üle uhked olla.

Olgu setodel jõudu ja kannatust oma maa eest võidelda!

ANTS

Kes teavad?

Sõja ajal, ajavahemikul 1940-1945 aastal olid minu lähedased metsas paosil. Mürsud plahvatasid, tuleõõllus sai kõik vara kannatada, mis oli kaasa võetud. Ajutist varjupaika andsid Luhamaa ja Misso piirkonna ürgmetsad ja rabad.

Enamus perekonnapiile oli ära põlenud, aga siiski mõni jäi alles. See pilt siin on teadaolevatel andmetel pildistatud 1936 aastal.

Sellel pildil esimeses reas väikese poisi kõrval valge ba-

retiga tüdruk on Matrjona vanim tütar – minu ema Anna Saarniit (Nõmmik). Teisel real on vanaema Matrjona Nõmmik (Pääslane). Süles istub tal väike Maimu ja teisel pool väike Veera – tema tütrede. Lisan veel siia juurde, et Matrjona oli väga hea laulja, lapsepõlv möödus tal Petserimaal Pankjavitsa kandis Vilo vallas Vilo külas.

Väikese Veera kõrval seisab Marfei Nõmmik, kirju rätiga leelotaja Uljana (Olga) Rebane, kõige viima-

ses reas paremalt kolmas on Villu Nõmmik (Kirila vend). Kolme inimest tean veel sellel pildil: Aasa Leida, Hani Paul, Kuuste Vassili ja ühte meest kutsuti naljakalt Hani Krepoks.

Kallid Luhamaa inimesed, kes teavad midagi pildil olevatest inimestest Leimani külas või väljaspool seda küla? Teatage mulle telefonil: 7752201 või mobiilile: 53402732.

EVI SAARNIIT

Tänastele poliitikutele meeldiks väga, et me poleks eestlased!

Üks soome-ugri hõimudest oli oma mitmesaja aastase ajaloo vältel sunnitud elama eraldi teistest hõimlastest. Elati eraldi Pihkva kubermangus ja suheldi väga vähe tsaaririigi Eestimaa (Estljandskaja kubernija) kubermangu virulaste, harjukate, saarlustega ning vähe isegi Liivimaa kubermangu mulkidega ja tartlastega.

See hõim oli seto hõim.

Iseseisva Eesti riigi tekkega tuli administratiivne ühtsus ja kultuuriline läbikäimine. Setomaa esimesed koolid olid mitte vene- ega setokeelsed, vaid eestikeelsed. (Tasub sirvida ka raamatut „Eestikeelne kooliharidus Petseris“, Setomaa Valdade Liidu väljaanne, 2003).

Setosid vormiti aastail 1920 - 1944 eestikeelseks. Haridus tuli setodele eestikeelsena ja setod võtsid selle hästi vastu. Mitte keegi ei rutanud nõud-

ma setokeelseid koole ega setokeelseid õpikuid.

Petserimaa eestlased ehk setod isoleeriti teistest hõimlastest järjekordselt 1944. a. Pihkva oblasti ja Petseri rajooni moodustamisega. Erilisse eraldusse sattusid nad aga alates 1992. a., kui ENSV piirist sai majanduspiir ja üsna pea ühepoolset mahamärgitud Vene-Eesti piir.

Seto kongressid (3.,4.,5., 6.,7.,8.) toimusid juba poolitatud Setomaa ajal ja kõigi kongresside esmaülesandeks oli protesteerida ebaseadusliku piiri vastu ning püüda lahendada piirist tekkinud muresid.

Setomaa mured ja probleemid ei tohiks olla ainult setode asjad. 16 aastat tagasi laulis Eestimaa, et „ei ole ükski ükski maa“ ja selle laulu sõnades on nii Virumaa kui Setumaa.

Kui Eestimaa rahvas läheb

seda teed, mida Euroopa Liitu pimesi kummardavad valitsused, siis ta reedab ühe osa endast, ühe osa oma riigist.

Tele- ja raadiokõnetlustest selgus, et 2/3 eestlastest ei taha Petserimaad reeta. Mingi osa rahvast on ükskõikne. Ja üks väiksem osa on sellisel arvamusel, et „tühja kah nendest setudest, peaaesi, et me siin ja nüüd hästi elame!“

Setomaa rahva ja territooriumi saatust ei sõltu ükski meist, setodest, vaid kõigist Eesti inimestest. Heal tahtmisel ja heas usus on Petserimaa saatust võimalik igal ajal vormida õiglases suunas.

Soovin kõigile eestlastele usku oma suutmistesse! Võitlus kestab!

ILMAR VANANURM